

Věc C-262/21 PPU

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

23. dubna 2021

Předkládající soud:

Korkein oikeus (Nejvyšší soud, Finsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

23. dubna 2021

Žalobce:

A

Žalovaný:

B

K O R K E I N O I K E U S [NEJVYŠŠÍ SOUD]
[omissis] 1 (15)

ROZHODNUTÍ

[omissis]

Datum: 23. dubna 2021

Číslo 615

ŽALOBCE: A

ŽALOVANÁ: B

SOUDNÍ ŘÍZENÍ: Navrácení dítěte na základě Haagské úmluvy

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložená Soudnímu dvoru Evropské unie

ŽÁDOST O POUŽITÍ NALÉHAVÉHO ŘÍZENÍ

Korkein oikeus (Nejvyšší soud, Finsko) žádá, aby tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla projednána v naléhavém řízení o předběžné otázce podle článku 107 jednacího řádu Soudního dvora. Okolnosti, které odůvodňují použití naléhavého řízení, jsou podrobně uvedeny v průvodním dopise.

ROZHODNUTÍ KORKEIN OIKEUS (NEJVYŠŠÍ SOUD)

Předmět sporu

- 1 Projednávaná věc se týká žádosti podané na základě Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí uzavřené dne 25. října 1980 v Haagu (*UN Treaty Series*, sv. 1343, č. 22514; dále jen „Haagská úmluva z roku 1980“), aby bylo dítě, které bylo přemístěno do Finska, navráceno do Švédska. V projednávané věci vyvstává otázka, zda přemístění nebo zadržení dítěte může být kvalifikováno jako protiprávní, pokud jeden z rodičů bez souhlasu druhého rodiče přemístil dítě ze státu jeho obvyklého bydliště do jiného členského státu Unie poté, co orgán státu bydliště příslušný v oblasti přistěhovalectví dospěl k závěru, že žádosti o azyl týkající se dítěte a dotčeného rodiče je třeba posuzovat v tomto jiném členském státě. Vyřešení věci vyžaduje souběžné zohlednění dvou různých systémů založených na spolupráci a důvěře mezi členskými státy Unie. Vyvstávají otázky výkladu nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen „nařízení Brusel IIa“) a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (dále jen „nařízení Dublin III“).

Rozhodné skutečnosti

Okolnosti předcházející sporu

- 2 Dva iránské státní příslušníci, A (dále jen otec) a B (dále jen matka) nejprve od roku 2016 žili ve Finsku a poté od května 2019 ve Švédsku. Matce bylo na základě povolení k pobytu uděleného otci jakožto zaměstnanci vydáno povolení k pobytu z důvodu rodinných vztahů pro Finsko na období od 28. prosince 2017 do 27. prosince 2021 a pro Švédsko na období od 11. března 2019 do 16. září 2020.
- 3 Společné dítě zúčastněných stran, C (dále jen „dítě“), se narodilo ve Švédsku dne 5. září 2019. Dítě mělo obvyklé bydliště ve Švédsku a oba jeho rodiče společně vykonávají právo péče o dítě. Rozhodnutím švédských orgánů ze dne 11. listopadu 2019 (potvrzeným rozsudkem správního soudu ze dne 17. ledna 2020) bylo dítě převzato do péče orgánů a umístěno spolu se svou matkou do přijímacího střediska.

- 4 Dne 21. listopadu 2019 požádal otec o povolení k pobytu ve Švédsku pro dítě z důvodu rodinné vazby mezi otcem a dítětem. Dne 4. prosince 2019 požádala o povolení k pobytu pro dítě ve Švédsku matka.
- 5 Dne 7. srpna 2020 podala matka žádost o azyl ve Švédsku pro sebe a dítě, kterou odůvodnila tím, že otec se vůči ní dopouští domácího násilí a že je jí vyhrožováno násilím ve jménu cti ze strany rodiny otce v Íránu. Rozhodnutími ze dne 27. října 2020 odmítl švédský orgán příslušný v oblasti přistěhovalectví (Migrationsverket) žádosti o azyl matky a dítěte jako nepřipustné, odložil žádost o povolení k pobytu dítěte podanou otcem z důvodu rodinného vztahu a okamžitě vykonatelnými rozhodnutími přemístil matku a dítě do Finska na základě čl. 29 odst. 1 nařízení Dublin III. Dne 27. srpna 2020 Finsko potvrdilo, že je podle čl. 12 odst. 3 nařízení Dublin III příslušné k posouzení žádosti matky a dítěte o azyl. Matka a dítě byly dne 24. listopadu 2020 přemístěny do Finska. Dne 11. ledna 2021 požádala matka Finsko o azyl pro sebe a dítě. Dne 26. března 2021 Maahanmuuttovirasto (Národní imigrační úřad) odňal matce povolení k pobytu, které jí bylo dříve ve Finsku uděleno. Žádost o azyl je v současné době posuzována.
- 6 Dne 7. prosince 2020 podal otec žalobu proti rozhodnutí švédského orgánu příslušného v oblasti přistěhovalectví ze dne 27. října 2020 o povolení k pobytu z důvodu rodinného vztahu a o přemístění dítěte do Finska. Rozsudkem ze dne 21. prosince 2020 správní soud, jemuž byl opravný prostředek předložen (migrationsdomstolen – správní soud zasedající v kolegiu pro oblast přistěhovalectví), zrušil rozhodnutí orgánu příslušného v oblasti přistěhovalectví a vrátil věc tomuto orgánu k novému rozhodnutí, neboť otec dítěte nebyl v průběhu řízení vyslechnut. Rozhodnutím ze dne 29. prosince 2020 švédský orgán příslušný v oblasti přistěhovalectví poté, co dítě opustilo území, odložil před ním projednávané věci týkající se dítěte, včetně žádosti o azyl pro dítě podané matkou. Dne 19. ledna 2021 byla proti tomuto rozhodnutí podána žaloba ke správnímu soudu. Rozsudkem ze dne 6. dubna 2021 správní soud zamítl návrhová žádání směřující zejména k vydání usnesení, které umožní vydání povolení k pobytu dítěti z důvodu rodinného vztahu a navrácení dítěte do Švédska na základě nařízení Dublin III.
- 7 Dne 5. ledna 2021 otec opět požádal švédský orgán příslušný v oblasti přistěhovalectví o povolení k pobytu z důvodu rodinného vztahu. Tato žádost je v současné době posuzována.
- 8 Ve Švédsku současně probíhá mezi zúčastněnými stranami řízení ohledně otázky péče o dítě. Švédský soud prvního stupně [Västmanlands tingsrätt (soud prvního stupně ve Västmanland, Švédsko)] usnesením o předběžném opatření vydaným v listopadu 2020 zachoval právo společné péče obou rodičů dítěte. Matka dítěte zpochybňuje příslušnost tohoto soudu k projednání věci po přemístění dítěte do Finska. Přezkum této věci v současné době probíhá.
- 9 Dne 21. prosince 2020 podal otec k Helsingin hovioikeus (odvolací soud v Helsinkách, Finsko) opravný prostředek směřující k vydání usnesení

o neprodleném navrácení společného dítěte zúčastněných stran do státu jeho bydliště, a sice do Švédska. Matka navrhovala, aby byla žaloba prohlášena za nepřipustnou, nebo podpůrně, aby byla zamítnuta.

- 10 Švédský orgán příslušný v oblasti přistěhovalectví konstatoval v přípisu ze dne 26. ledna 2021, jež zaslal Helsingin hovioikeus (odvolací soud v Helsinkách), že ani dítě, ani matka nemají ve Švédsku platné povolení k pobytu, ani právo vstupu nebo pobytu na území Švédska.

Rozhodnutí Helsingin hovioikeus (odvolací soud v Helsinkách) ze dne 25. února 2021

- 11 Helsingin hovioikeus (odvolací soud v Helsinkách) zamítl žádost o navrácení dítěte. Podle tohoto soudu nelze mít v této věci za to, že matka protiprávně přemístila dítě ze země jeho bydliště. Matka dítěte, když žila ve Švédsku, výslovně požádala o azyl ve Švédsku pro sebe a dítě. Matka podala žádost o svěřeni dítěte do své výlučné péče dne 2. září 2020, přičemž k tomuto datu jí švédský orgán příslušný v oblasti přistěhovalectví již oznámil, že k posouzení její žádosti o azyl i žádosti o azyl dítěte je příslušné Finsko. To svědčí o tom, že úmyslem matky nebylo změnit místo bydliště dítěte způsobem, který by měl dopad na mezinárodní příslušnost v řízeních ve věcech práva péče o dítě.
- 12 Podle Helsingin hovioikeus (odvolací soud v Helsinkách) není ani důvod mít za to, že nenavrácení dítěte je protiprávní, přestože švédský správní soud následně zrušil rozhodnutí švédského orgánu příslušného v oblasti přistěhovalectví a vrátil věc tomuto orgánu k novému rozhodnutí, a přestože otec dítěte nedal souhlas s pobytem dítěte ve Finsku. Hovioikeus měl za to, že matka mohla legitimně vycházet z informací poskytnutých švédským orgánem příslušným v oblasti přistěhovalectví, pokud jde o okamžitou vykonatelnost rozhodnutí, omezení týkající se vstupu dítěte na území, jakož i posouzení žádosti o azyl dítěte ve Finsku. Nebylo namístě ani dovodit, že matka zneužila právní úpravu v oblasti azylu.

Kasační opravný prostředek podaný ke Korkein oikeus (Nejvyšší soud)

- 13 Otec ve svém kasačním opravném prostředku navrhuje vydání usnesení o okamžitém navrácení společného dítěte zúčastněných stran do státu jeho bydliště, a sice do Švédska.
- 14 Matka ve své kasační odpovědi navrhuje, aby byl kasační opravný prostředek zamítnut.

Právní normy

Navrácení dítěte

Haagská úmluva z roku 1980

15 Článek 1 Haagské úmluvy z roku 1980 zní takto:

„Předměty této úmluvy jsou:

a) zajistit bezodkladný návrat dětí protiprávně přemístěných nebo zadržovaných v některém smluvním státě; [...]“

16 Článek 3 výše uvedené úmluvy stanoví následující:

„Přemístění nebo zadržení dítěte se považuje za protiprávní, jestliže:

a) bylo porušeno právo péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán buď společně, nebo samostatně, podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením,

b) v době přemístění nebo zadržení bylo toto právo skutečně vykonáváno, společně nebo samostatně, nebo by bylo takto vykonáváno, kdyby bylo nedošlo k přemístění či zadržení“.

17 Článek 13 úmluvy zní takto:

„[...] soudní nebo správní orgán dožádaného státu není povinen nařídít navrácení dítěte, jestliže osoba, instituce nebo jiný orgán, který nesouhlasí s jeho navrácením, prokáže, že:

...

b) je vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace. [...]“

18 Článek 20 úmluvy stanoví následující:

„Návrat dítěte podle ustanovení článku 12 může být odmítnut, kdyby to nedovolovaly základní zásady dožádaného státu o ochraně lidských práv a základních svobod“.

Unijní právo

19 Bod 17 odůvodnění nařízení Brusel IIa zní takto:

„V případech neoprávněného odebrání nebo zadržení dítěte by mělo být neprodleně zajištěno navrácení dítěte, proto by se měla nadále používat Haagská úmluva ze dne 25. října 1980, doplněná ustanoveními tohoto nařízení, zejména článkem 11. [...]“

20 Bod 33 odůvodnění tohoto nařízení stanoví:

„Toto nařízení ctí základní práva a zachovává zásady Listiny základních práv Evropské unie. Zejména se snaží zajistit dodržování základních práv dítěte

stanovených v článku 24 Listiny základních práv Evropské unie“.

- 21 Článek 2 odst. 11 tohoto nařízení stanoví, že neoprávněným odebráním nebo zadržením se rozumí odebrání nebo zadržení dítěte,

„a) kterým je porušováno právo péče o dítě vyplývající ze soudního rozhodnutí, ze zákona nebo z právně závazné dohody podle právních předpisů členského státu, ve kterém mělo dítě své obvyklé bydliště bezprostředně před odebráním nebo zadržením; a

b) za předpokladu, že v době odebrání nebo zadržení bylo skutečně vykonáváno právo péče o dítě, ať společně nebo samostatně, nebo by toto právo bylo vykonáváno, kdyby k odebrání nebo zadržení nedošlo. Péče o dítě se považuje za vykonávanou společně v případě, kdy podle rozhodnutí nebo ze zákona jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti nemůže rozhodnout o místě bydliště dítěte bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti“.

- 22 Článek 11 odst. 4 výše uvedeného nařízení stanoví:

„Soud nemůže zamítnout žádost o navrácení dítěte na základě článku 13 písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980, pokud se prokáže, že byla přijata vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení“.

- 23 Článek 24 odst. 2 a 3 Listiny základních práv Evropské unie stanoví:

„Při všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvladnější zájem dítěte.

Každé dítě má právo udržovat pravidelné osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy.“

Vnitrostátní právo

- 24 Navrácení dítěte se řídí laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) [zákon o péči o dítě a o právu na styk s dítětem]. Ustanovení tohoto zákona odpovídají ustanovením Haagské úmluvy z roku 1980.

- 25 Podle článku 30 zákona o péči o dítě a o právu na styk s dítětem, ve znění zákona 186/1994, je třeba nařídit bezodkladné navrácení dítěte nacházejícího se ve Finsku, které bylo protiprávně přemístěno ze státu, ve kterém mělo své obvyklé bydliště, nebo které je protiprávně zadrženo, pokud dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před svým přemístěním nebo zadržením ve státě, který je smluvní stranou Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (Haagská úmluva).

- 26 Podle čl. 32 odst. 1 zákona o péči o dítě a o právu na styk s dítětem, ve znění zákona 186/1994, se přemístění nebo zadržení dítěte považuje za protiprávní:

a) pokud bylo porušeno právo péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán buď společně, nebo samostatně, podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením; a

b) v době přemístění nebo zadržení bylo toto právo skutečně vykonáváno, společně nebo samostatně, nebo by bylo takto vykonáváno, kdyby bylo nedošlo k přemístění či zadržení“.

- 27 Článek 34 zákona o péči o dítě a o právu na styk s dítětem, ve znění zákona 186/1994, upravuje důvody pro zamítnutí žádosti. Podle tohoto ustanovení může být žádost o navrácení dítěte zamítnuta

[...]

2) pokud je vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace; [...]

Pokud dítě mělo obvyklé bydliště bezprostředně před svým přemístěním nebo zadržením v členském státě uvedeném v čl. 2 bodě 3 nařízení Brusel IIa, použijí se mimoto ustanovení čl. 11 odst. 4 uvedeného nařízení, pokud jde o zamítnutí žádosti o navrácení dítěte podle výše uvedeného ustanovení pododstavce 1 bodu 2.

Přemístění žadatele o azyl do příslušného členského státu

Unijní právo

- 28 Článek 12 odst. 3 nařízení Dublin III (č. 604/2013) zní takto:

„[...]

3. Pokud je žadatel držitelem více platných povolení k pobytu nebo víz vydaných různými členskými státy, přejímají členské státy příslušnost k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu v tomto pořadí:

a) členský stát, který vydal povolení k pobytu přiznávající právo na nejdelší pobyt [...]"

- 29 Článek 29 uvedeného nařízení stanoví, pokud jde o přemístění, následující:

„1. Přemístění žadatele nebo jiné osoby uvedené v čl. 18 odst. 1 písm. c) nebo d) z dožadujícího členského státu do příslušného členského státu se provádí po konzultaci dotyčných členských států v souladu s vnitrostátním právem dožadujícího členského státu, jakmile je to z praktického hlediska možné, avšak nejpozději šest měsíců od přijetí žádosti jiným členským státem o převzetí dotyčné osoby nebo o její přijetí zpět nebo od vydání konečného rozhodnutí o opravném prostředku nebo o přezkumu, pokud má podle čl. 27 odst. 3 odkladný účinek. [...]"

Vnitrostátní judikatura

- 30 Předkládající soud se v minulosti nikdy nemusel vyjádřit k věci týkající se navrácení dítěte, v níž by bylo nutné posoudit, zda rozhodnutí o přemístění posouzení žádosti o azyl do jiného členského státu přijaté na základě nařízení Dublin III má za následek, že přemístění dítěte z tohoto členského státu nebo jeho zadržení nemá být považováno za protiprávní s ohledem na Haagskou úmluvu z roku 1980 nebo nařízení Brusel IIa.
- 31 Předkládající soud se v zásadním rozhodnutí KKO 2016: 65 zabýval věcí, ve které otec dítěte, které bylo ve společné péči obou rodičů, protiprávně odvezl toto dítě do Finska. Otcí i dítěti byl následně ve Finsku přiznán azyl a postavení uprchlíka. Matka dítěte požádala na základě Haagské úmluvy z roku 1980 o navrácení dítěte do státu svého bydliště, Běloruska. Předkládající soud měl za to, že azyl udělený dítěti nepředstavuje sám o sobě důvod pro neuplatnění povinnosti navrácení podle Haagské úmluvy, jelikož navrácení musí být posuzováno na základě důvodů pro odmítnutí vyplývajících z Haagské úmluvy s přihlédnutím k zájmu dítěte. Pro navrácení dítěte nebyla dána žádná překážka.
- 32 Ze zásadního rozhodnutí KHO 2016: 168 Korkein hallinto-oikeus (Nejvyšší správní soud, Finsko) vyplývá, že vnitrostátní orgány zamítly žádost o prodloužení povolení k pobytu dítěte z důvodu rodinného vztahu, kterou podal jeho otec. Podle tohoto rozhodnutí skýtá povolení k pobytu dítěti možnost pobývat ve Finsku. Místo nebo země bydliště dítěte nemůže být stanoveno povolením k pobytu, jelikož jeho určení spadá do rozhodovací pravomoci osob, které pečují o dítě, v souladu s tím, co stanoví zákon o péči o dítě a o právu na styk s dítětem. Vnitrostátní soudy, které zkoumaly otázku péče o dítě a bydliště dítěte, měly za to, že dítě je ve společné péči obou rodičů a že žije se svým otcem. Poté, co matka bez povolení přemístila dítě z Finska do Ruska, ruský soud pověřený přezkumem otázky navrácení dítěte nařídil podle Haagské úmluvy z roku 1980 navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště, tedy do Finska.
- 33 Ve výše uvedených rozhodnutích nebylo aplikováno nařízení Brusel IIa ani nařízení Dublin III. V rozhodnutí KKO 2016: 65 nebyl v rámci posouzení otázky navrácení dítěte přiznán zásadní význam rozhodnutí o azylu dítěte. V rozhodnutí KHO 2016: 168 byla otázka povolení k pobytu dítěte posouzena odděleně od otázek týkajících se místa bydliště a navrácení dítěte.

Nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce

- 34 Předkládající soud musí rozhodnout o otázce navrácení dítěte, jak je vyložena v bodě 1 výše. Bezprostředně před tvrzeným protiprávním přemístěním bylo státem bydliště dítěte Švédsko. Matka před předkládajícím soudem tvrdí, že se Finsko stalo státem bydliště dítěte nejpozději v okamžiku, kdy švédský orgán příslušný v oblasti přistěhovalectví oznámil, že uvedené dítě nemá právo vstupu ani právo pobytu ve Švédsku, kde se řízení o jeho žádosti o azyl stalo bezpředmětným. Předkládající soud konstatuje, že otázkou, kterou má v projednávané věci vyřešit,

není v judikatuře často řešená otázka týkající se změny místa bydliště ve vztahu k obvyklému bydlišti. Musí vyřešit několik otázek závislých na výkladu nařízení Brusel IIa v případě, kdy k přemístění dítěte ze státu jeho bydliště, a sice ze Švédska, došlo na základě rozhodnutí o přemístění příslušnosti k posouzení žádosti o azyl vydaného podle nařízení Dublin III. Předkládající soud se domnívá, že Soudní dvůr ve své judikatuře k takovým výkladovým otázkám dosud nezaujal stanovisko.

- 35 Nejprve vyvstává v projednávaném případě otázka, zda se vůbec jedná o protiprávní přemístění dítěte ve smyslu čl. 2 bodu 11 nařízení Brusel IIa a článku 3 Haagské úmluvy z roku 1980. Odjezd matky a dítěte ze Švédska a jejich příjezd do Finska byly vyvolány žádostí předloženou švédským orgánem příslušným v oblasti přistěhovalectví a jeho rozhodnutím ohledně členského státu příslušného k posouzení žádosti o azyl na základě čl. 12 odst. 3 písm. a), čl. 18 odst. 1 a čl. 29 odst. 1 nařízení Dublin III, jakož i přijetím této žádosti finským orgánem příslušným v oblasti přistěhovalectví. Rozhodnutí švédského orgánu příslušného v oblasti přistěhovalectví (ze dne 27. října 2020) o postoupení spisu znamenalo, že žádost o azyl týkající se dítěte podaná matkou ve Švédsku se stala bezpředmětnou, a obsahovalo rozhodnutí o odložení žádosti o povolení k pobytu dítěte z důvodu rodinných vztahů, které otec a matka podali každý zvlášť. Rozhodnutí švédského orgánu příslušného v oblasti přistěhovalectví bylo okamžitě vykonatelné, proto matka ani dítě neměly právo ve Švédsku pobývat. Vzhledem k tomu, že je jasné a nesporné, že matka měla ve Finsku právo pobytu delší než ve Švédsku, zachovala se vhodným způsobem, je-li věc posuzována z hlediska mechanismu nařízení Dublin III. Z tohoto úhlu pohledu ve věci nedošlo k žádnému neoprávněnému přemístění dítěte ve smyslu článku 3 Haagské úmluvy z roku 1980 a čl. 2 bodu 11 nařízení Brusel IIa.
- 36 Podle otce dítěte však matka v projednávané věci využila azylového řízení k jiným účelům, než ke kterým slouží, a nepožádala o souhlas otce s přemístěním dítěte ze Švédska do Finska. Je-li věc posuzována z hlediska pravidel a ustanovení Haagské úmluvy z roku 1980 a nařízení Brusel IIa týkajících se únosu dítěte, pak bylo dítě nacházející se ve společné péči obou rodičů protiprávně přemístěno ze státu svého bydliště, a sice ze Švédska.
- 37 Za předpokladu, že – jak bylo uvedeno výše v bodě 35 – nedošlo k neoprávněnému odebrání dítěte, je třeba zadruhé posoudit, zda došlo k neoprávněnému zadržení dítěte ve smyslu článku 3 Haagské úmluvy z roku 1980 a čl. 2 bodu 11 nařízení Brusel IIa, pokud švédský správní soud následně zrušil (21. prosince 2020) rozhodnutí švédského orgánu příslušného v oblasti přistěhovalectví o přemístění příslušnosti k posouzení žádosti o azyl týkající se dítěte do Finska, o bezpředmětnosti žádosti o azyl podaných matkou ve Švédsku a o odložení žádosti o povolení k pobytu dítěte podaných ve Švédsku jeho otcem i matkou. Z informací získaných od švédských orgánů však vyplývá, že dítě a matka dítěte v této situaci stále nemají právo cestovat do Švédska ani tam pobývat. Je-li tato okolnost považována za relevantní, nejedná se o protiprávní zadržení dítěte.

- 38 Pokud jsou výše uvedená pravidla a ustanovení Haagské úmluvy z roku 1980 a nařízení Brusel IIa ve spojení s ustanoveními nařízení Dublin III týkajícími se přemístění příslušnosti k posouzení žádosti o azyl vykládána v tom smyslu, že se jedná o neoprávněné odebrání nebo zadržení dítěte, je třeba ještě přezkoumat, zda existuje překážka navrácení dítěte. Matka se dovolává čl. 13 prvního pododstavce písm. b) a článku 20 Haagské úmluvy z roku 1980, jakožto ustanovení, která v projednávaném případě brání navrácení dítěte.
- 39 Ze spisu vyplývá, že švédské orgány převzaly péči o dítě, když mu byly přibližně dva měsíce, a že jej tehdy spolu s jeho matkou umístily do přijímacího střediska. Rozhodnutí o převzetí bylo v platnosti do listopadu 2020. Ze skutečností obsažených ve spise vyplývá, že toto převzetí bylo odůvodněno domácím násilím vůči matce. Z tohoto důvodu je třeba v projednávané věci zkoumat otázku, zda tento druh převzetí dítěte do péče a jeho umístění do přijímacího střediska představuje překážku ve smyslu čl. 13 prvního pododstavce písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980 z toho důvodu, že vzhledem k domácímu násilí, kterému je vystavena matka, by mohlo navrácení dítěte vystavit toto dítě fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostat do nesnesitelné situace. Význam této překážky je však relativizován skutečností, že švédské orgány již dříve přijaly, prostřednictvím převzetí péče o dítě a jeho umístění do přijímacího střediska, vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte ve smyslu čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel IIa. V projednávaném případě není žádný důvod se domnívat, že by po návratu dítěte do Švédska nebylo možné taková opatření použít.
- 40 Otázka důvodu pro odmítnutí, který se týká údajného domácího násilí, byla zahrnuta do projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, protože je součástí posouzení otázky navrácení dítěte, ačkoli předkládající soud nemá zvláštní pochybnosti, pokud jde o hranici pro uplatnění důvodu pro odmítnutí založeného na existenci vážného rizika, ani pokud jde o způsobilost Švédska přijmout vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte.
- 41 Dále je třeba posoudit otázku překážek navrácení dítěte a zabývat se tím, zda se může jednat o nesnesitelnou situaci ve smyslu čl. 13 prvního pododstavce písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980, pokud dítě, jehož navrácení je nařízeno, nebo jeho matka, která se o něj primárně starala, nemají platné povolení k pobytu ani právo vstupu do země, do které je navrácení dítěte požadováno. Pokud měl kojeneček, dnes přibližně jeden a půl roku starý, bydliště ve Švédsku, starala se o něj primárně jeho matka, a právě ona o něj i nadále pečovala v přijímacím středisku, kam byl umístěn po převzetí do péče ve věku přibližně dvou měsíců. Skutečnost, že dítě má ve Švédsku z důvodu rodinné vazby právo získat povolení k pobytu na základě povolení k pobytu svého otce, nemá v rámci posouzení nesnesitelnosti situace nutně rozhodující význam.
- 42 Pokud musí být čl. 13 první pododstavec písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980 za těchto okolností vykládán v tom smyslu, že návrat do Švédska by dítě dostal do nesnesitelné situace, je ještě nutné v projednávané věci posoudit, co je třeba rozumět vhodnými opatřeními k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení ve

smyslu čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel IIa. Může být pojem „vhodná opatření“ s ohledem na nejlepší zájem dítěte vykládán v tom smyslu, že orgány členského státu mají pozitivní povinnost zaručit nejen dítěti, ale i matce, právo vstoupit do země a pobývat v ní za účelem zajištění osobní péče o dítě a jeho výchovy až do ukončení soudních řízení týkajících se péče o dítě, práva styku s dítětem a bydliště, která v současné době probíhají v dotčeném členském státě [?] Co se týče mechanismu nařízení Brusel IIa, není ani zřejmé, zda v případě navrácení dítěte má členský stát, který dítě navrácí, na základě zásady vzájemné důvěry mezi členskými státy předpokládat, že stát bydliště dítěte tyto povinnosti splní, nebo zda je nutné, aby požádal orgány státu bydliště o sdělení bližších údajů o opatřeních skutečně přijatých k ochraně zájmů dítěte.

- 43 V případě, že stát bydliště dítěte by v případě jeho navrácení neměl podle čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel IIa povinnost přijmout výše uvedená opatření k zajištění ochrany uvedeného dítěte po jeho navrácení, měla by být zásada nejlepšího zájmu dítěte vykládána v tom smyslu, že nelze mít za to, že navrácení dítěte je v souladu se základními zásadami ochrany lidských práv a základních svobod, jak vyžaduje článek 20 Haagské úmluvy z roku 1980, a z toho důvodu by mělo být odmítnuto [?] Je nutné posoudit tuto otázku z hlediska čl. 24 odst. 2 a 3 Listiny základních práv. Při této příležitosti je třeba posoudit nejlepší zájem dítěte jako obecnou zásadu, a zejména význam, který je v rámci tohoto posouzení přikládán právu dítěte udržovat osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči.
- 44 Otázka týkající se důvodu zamítnutí podle článku 20 byla zahrnuta do žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, protože se jedná o ustanovení, jehož se matka dovolává; předkládající soud nicméně konstatuje, že nemá zvláštní pochybnosti, pokud jde o otázku použitelnosti tohoto ustanovení.
- 45 Odpovědi na výše uvedené výkladové otázky jsou nezbytné pro vyřešení sporu v původním řízení, které probíhá před předkládajícím soudem.

Předběžné otázky

- 46 Předkládající soud se rozhodl, poté, co poskytl účastníkům řízení možnost vyjádřit se k obsahu žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, přerušit projednávání věci a položit Soudnímu dvoru Evropské unie následující předběžné otázky.

1. Musí být čl. 2 odst. 11 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen „nařízení Brusel IIa“) týkající se neoprávněného odebrání dítěte vykládán v tom smyslu, že této kvalifikaci odpovídá situace, kdy jeden z rodičů bez souhlasu druhého rodiče přemístí dítě ze státu jeho bydliště do jiného členského státu, který je příslušným členským státem na základě rozhodnutí o přemístění přijatého orgánem na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 (dále jen „nařízení Dublin III“)?

2. V případě záporné odpovědi na první otázku, musí být čl. 2 bod 11 nařízení Brusel IIa týkající se neoprávněného zadržení vykládán v tom smyslu, že této kvalifikaci odpovídá situace, kdy soud státu bydliště dítěte zrušil rozhodnutí orgánu o postoupení spisu, avšak dítě, jehož navrácení je nařízeno, již nemá platné povolení k pobytu ve státě svého bydliště ani právo vstoupit do dotčeného státu nebo v něm pobývat?

3. Je-li třeba s ohledem na odpověď na první nebo druhou otázku vykládat nařízení Brusel IIa v tom smyslu, že se jedná o neoprávněné odebrání nebo zadržení dítěte a že by toto dítě mělo být navráceno do státu bydliště, je třeba čl. 13 první pododstavec písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980 vykládat v tom smyslu, že brání navrácení dítěte

i) z důvodu existence vážného nebezpečí ve smyslu tohoto ustanovení, že by kojeneček, o kterého se matka osobně starala, byl, pokud by byl navrácen sám, vystaven nebezpečí fyzické nebo duševní újmy nebo by se jinak ocitl v nesnesitelné situaci; nebo

ii) z důvodu, že by dítě bylo ve státě svého bydliště převzato do péče a umístěno do přijímacího střediska buď samostatně, nebo s matkou, což by nasvědčovalo existenci vážného nebezpečí ve smyslu tohoto ustanovení, že by návrat vystavil dítě nebezpečí fyzické nebo duševní újmy nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace; nebo

iii) z důvodu, že by se dítě bez platného povolení k pobytu ocitlo v nesnesitelné situaci ve smyslu tohoto ustanovení?

4. Pokud je s ohledem na odpověď na třetí otázku možné vykládat důvody zamítnutí podle čl. 13 prvního pododstavce písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980 v tom smyslu, že existuje vážné riziko, že by návrat vystavil dítě nebezpečí fyzické nebo duševní újmy nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace, musí být čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel IIa ve spojení s pojmem „(nejvlastnější) zájem dítěte“ uvedeným v článku 24 Listiny základních práv Unie, jakož i v tomto nařízení, vykládán v tom smyslu, že v situaci, kdy dítě ani matka nemají platné povolení k pobytu ve státě bydliště dítěte, a nemají tedy právo vstoupit do tohoto státu ani v něm pobývat, musí stát bydliště dítěte přijmout vhodná opatření pro zajištění oprávněného pobytu dítěte a jeho matky v dotčeném členském státě? V případě, že stát bydliště dítěte má takovou povinnost, je třeba vykládat zásadu vzájemné důvěry mezi členskými státy v tom smyslu, že stát, který dítě vrací, může v souladu s touto zásadou předpokládat, že stát bydliště dítěte tyto povinnosti splní, anebo zájem dítěte vyžaduje, aby orgány členského státu bydliště poskytly bližší údaje o konkrétních opatřeních, která byla nebo budou přijata na jeho ochranu, aby měl členský stát, který dítě vrací, zejména možnost posoudit vhodnost těchto opatření z hlediska zájmu dítěte?

5. V případě, že stát bydliště dítěte nemá povinnost, uvedenou výše ve čtvrté předběžné otázce, přijmout vhodná opatření, musí být článek 20 Haagské úmluvy z roku 1980 ve světle článku 24 Listiny základních práv vykládán v situacích uvedených výše ve třetí předběžné otázce v bodech i) až iii) v tom smyslu, že brání navrácení dítěte, neboť navrácení dítěte by mohlo být považováno za odporující základním zásadám ochrany lidských práv a základních svobod ve smyslu tohoto ustanovení?

PRACOVNÍ DOKUMENT